

DOI: <https://doi.org/10.32820/2074-8922-2023-78-90-98>
УДК 378.1:355

РОЛЬ ДИСЦИПЛІНИ ВІЙСЬКОВО-СОЦІАЛЬНА РОБОТА В МАЙБУТНІЙ ПРОФЕСІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ФАХІВЦІВ СЛУЖБИ ЦИВІЛЬНО-ВІЙСЬКОВОГО СПІВРОБІТНИЦТВА

© М'яло В. М.

Національна академія Національної гвардії України

Інформація про автора

М'яло Віталій Михайлович: 0000-0002-6964-2461; vitalikmyalo1989@gmail.com, старший викладач кафедри соціально-гуманітарних дисциплін, Національної академії Національної гвардії України пл. Захисників України 3, м. Харків, 61000, Україна.

Робота присвячена визначенню ролі дисципліни Військово-соціальна робота в цивільно-військовому співробітництві та проведенні ефективної військово-соціальної роботи. Проаналізовано сучасні погляди науковців на стан соціальної захищеності військовослужбовців та членів їх родин, а також досвід військово-соціальної роботи в Україні. Розглянуто можливість організації належної соціальної підтримки військовослужбовців та членів їх родин у рамках цивільно-військового співробітництва з метою більш ефективної діяльності військової сфери. Наголошено на тому, що військове соціальне середовище здійснює серйозний вплив на благополуччя, фізичний та психологічний стан здоров'я, працездатність та формування чіткої системи цінностей військовослужбовців. У зв'язку із цим розглядаються основні проблеми, з якими зіткнулися військовослужбовці та члени їх родин. Проаналізовано основні напрями та принципи, на яких базується військово-соціальна робота. Зроблено висновки, що військово-соціальна робота є важливою для розробки ефективних підходів, форм, методів, технологій і методик соціального управління в Національній гвардії України. Зроблено висновки, що дисципліна Військово-соціальна робота відіграє важливу роль у формуванні соціальної компетентності майбутніх офіцерів.

Метою статті є узагальнення наявного досвіду соціальної роботи та формування для ефективного її проведення соціальної компетентності з військовослужбовцями та членами їх сімей, який було набуто у вітчизняній та міжнародній історії, а також розгляд його застосування в рамках цивільно-військового співробітництва. У статті визначаються види, форми та зміст соціальної роботи, яку здійснюють державні та недержавні соціальні служби в громаді, а також військово-соціальна робота з військовослужбовцями та членами їх сімей. У статті розглянуто можливості застосування та поєднання ресурсів, що доступні в Україні сьогодні для покращення соціальних стандартів і забезпечення соціальних гарантій військовослужбовцям та членам їх сімей. Доведено необхідність формування у майбутніх офіцерів соціальної компетентності під час вивчення дисципліни Військово-соціальна робота.

Ключові слова: громадянське суспільство, цивільно-військове співробітництво, військове соціальне середовище, військово-соціальна робота, взаємодія, військовослужбовці, вища військова освіта

Myalo V.M. "The role of the Military-Social Work discipline in the future professional activity of civil-military cooperation service specialists"

This study focuses on identifying the significance of the Military-Social Work discipline in fostering civil-military cooperation and facilitating effective practices in military-social work. The modern views of scientists on the state of social security of servicemen and members of their families, as well as the experience of military-social work in Ukraine, are analyzed. The potential for establishing adequate social support for servicemen and their families through civil-military cooperation to enhance the efficacy in the military sphere is examined. It is emphasized that the military social environment has a serious impact on well-being, physical and psychological health, work capacity and the formation of a clear system of values of military personnel. In this connection, the main problems faced by military personnel and their family members are considered. The main directions and principles on which military social work is based are analyzed. It is concluded that military social work is important for the development of effective approaches, forms, technologies and methods of social management in the National Guard of Ukraine. It is concluded that the discipline of Military-Social Work plays an important role in the formation of social competence of future officers. The article aims to consolidate the accumulated experience in social work and the

development of social competence for its efficient application among military personnel and their families, drawing from both domestic and international historical perspectives. It further explores the potential application of this experience within the context of civil-military cooperation. The article defines the types, forms and content of social work carried out by state and non-state social services in the community, as well as military-social work with servicemen and their family members. The article examines the possibilities of using and combining resources available in Ukraine today to improve social standards and provide social guarantees to servicemen and their family members. The necessity of cultivating social competence among future officers through the study of Military-Social Work is substantiated.

Keywords: civil society, civil-military cooperation, military social environment, military-social work, interaction, military personnel, higher military education.

Актуальність дослідження і постановка проблеми. Реформування системи вищої військової освіти, перехід на стандарти країн-членів НАТО є однією з важливих задач сьогодення Національної гвардії України. Цей процес охоплює не тільки уніфікацію озброєння та військової техніки, які відповідають стандартами НАТО, але й підвищення професійної кваліфікації військовослужбовців, зокрема формування в них нових компетенцій, такої, наприклад, як соціальна, що допоможе їм ефективно виконувати професійні задачі. Саме вирішення цієї проблеми полягає в проведенні ефективної військово-соціальної роботи. Одним із важливих аспектів сучасної професійної діяльності військовослужбовців є взаємодія між військовими та цивільними структурами, забезпечення соціальної підтримки та захисту військовослужбовців та їх сімей, а також оптимізація військово-соціальної роботи та механізмів її забезпечення.

Розвиток суспільства, пов'язаний із формуванням інститутів громадянського суспільства, виступає каталізаторами у формуванні та налагодженні партнерської співпраці між громадянським суспільством та різними військовими підрозділами, зокрема і Національної гвардії України. Тож необхідність встановлення такої взаємодії постає не як питання можливостей чи бажань окремих командирів, а як обов'язок для командирів усіх рівнів. Також необхідно зазначити, що це довгостроковий процес, який потребує значних зусиль та сформованих компетенцій у офіцерів. Цей процес є необхідним для забезпечення високого рівня діяльності Національної гвардії України з урахуванням сучасних викликів та загроз. Дисципліна Військово-соціальна робота формує соціальну компетентність у майбутніх офіцерів під час навчання в закладах вищої військової освіти, яка є необхідною для ефективної взаємодії громадянського суспільства та Національної гвардії України.

Аналіз досліджень та публікацій.

Цивільно-військове співробітництво та військово-соціальна робота є важливою складовою сучасної військово-професійної діяльності. Цій темі було присвячено ряд досліджень, представлених у різних галузях знань, а саме: соціології, психології, військовій педагогіці тощо.

Проблематиці побудови взаємодії громадянського суспільства та військових організацій присвятили свої роботи Куруч А.В., Минько О.В., Белай С.В., Трубавіна І.М. та інші.

Куруч А.В. описує цивільно-військове співробітництво як нову форму взаємодії сектору безпеки і оборони та громадянського суспільства, що включає в себе цілий спектр задач та функцій. Вона констатує, що одним із таких спектрів є взаємодія із громадським сектором, який потребує налагодження дієвого механізму із залученням до нього різноманітних громадських організацій [7].

Аналізуючи досвід цивільно-військового співробітництва в районі виконання завдань операції об'єднаних сил, Белай С.В. та Минько О.В. дійшли висновку, що така співпраця є потужним й ефективним інструментом діяльності командира у вирішенні проблемних питань життєдіяльності підрозділів із використанням військових та невійськових сил та засобів. Взаємодія здійснювалась шляхом координації та взаємодії з органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування, громадськими організаціями та громадянами в районах дислокації військових частин чи підрозділів Національної гвардії України [1].

Також Минько О.В., Луговський І.С. та Адамчук М.М. надали пропозиції щодо вирішення питання розвитку структурних підрозділів у системі цивільно-військового співробітництва на сучасному етапі реформування Національної гвардії України [8].

Здійснюючи узагальнення наявного досвіду військово-соціальної роботи в нашій державі та за кордоном, Трубавіна І.М., Цибулько Л.Г., та Мартинюк А.Ю. зазначили,

що в Україні протягом тривалого часу здійснювалось поєднання різних видів соціальної роботи. На меті такого поєднання стояло формування позитивної громадської думки та створення підґрунтя для соціальної підтримки і допомоги військовослужбовцям і членам їх сімей [14].

Постановка завдання: розкрити роль дисципліни Військово-соціальна робота у процесі побудови ефективної взаємодії між громадянським суспільством та підрозділами Національної гвардії України.

Виклад основного матеріалу

Цивільно-військове співробітництво (ЦВС) передбачає взаємодію між різними рівнями влади, зокрема між місцевими та центральними органами управління, а також взаємодію між цивільними та військовими структурами на різних рівнях, починаючи від місцевого чи регіонального і закінчуючи національним та міжнародним рівнями. Безпосередня та головна мета здійснення заходів цього співробітництва передбачає налагодження та координацію ефективної співпраці військових структур із цивільною владою. Не залишаються без уваги і громадські організації та цивільне населення в районах виконання завдань чи дислокації підрозділів. Їх співпраця забезпечує виконання різноманітних завдань на благо громадян та держави в довгостроковій перспективі.

Проводячи аналіз керівних документів, можна встановити певну модель, яка складається з чотирьох взаємопов'язаних підсистем ЦВС [3]:

- цивільно-військової взаємодії;
- підтримки військ;
- підтримки цивільного середовища;
- оцінювання соціального середовища.

У цій моделі важливою підсистемою можна виділити соціальне середовище.

Сучасна соціологічна наука визначає «соціальне середовище» як комплекс різноманітних взаємопов'язаних між собою процесів діяльності людини та суспільства (економічних, політичних, соціальних, культурних, духовних та регіональних), які здійснюють безперервний вплив на формування особистості людини. У межах соціальної педагогіки це середовище розглядається як важливий фактор впливу на розвиток і поведінку особистості. Соціальні педагоги вивчають соціальне середовище, щоб зрозуміти взаємозв'язок між суспільними факторами і індивідуальним розвитком людини.

У соціальній педагогіці соціальне середовище розглядається як комплексна система, в яку входять різні соціальні інститути та групи, що взаємодіють між собою. Соціальні педагоги звертають увагу на взаємодію між індивідом та його оточенням, на роль кожного з елементів соціального середовища в процесі соціалізації особистості та на вплив цих елементів на формування моральних, культурних та соціальних цінностей. Вважається, що соціальне середовище може мати як позитивний, так і негативний вплив, тому необхідно постійно та системно працювати над створенням сприятливих умов щодо індивідуального розвитку і соціалізації особистості [9].

Військове соціальне середовище - це унікальна соціальна спільнота, яка охоплює військові установи, їхніх працівників та членів їхніх сімей, а також особливості їхньої діяльності. Воно відрізняється від цивільного середовища тим, що створюється військовими умовами життя та праці, ідеалами та культурою. Військове соціальне середовище включає в себе взаємодію військовослужбовців та членів їхніх родин зі сферами суспільного життя, зокрема з медичною та освітньою галузями, соціально-економічними установами та іншими важливими секторами життєдіяльності [4].

Отже, слід розглянути особливості соціальної роботи у військовому середовищі. Військово-соціальна робота в Україні чітко регулюється законодавством, зокрема Законом України "Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей", Законом України "Про військовий обов'язок і військову службу" та іншими законами і нормативно-правовими актами. Військово-соціальна робота забезпечує широкий спектр заходів, які спрямовані на встановлення системи забезпечення правових та соціальних гарантій для військовослужбовців. До таких заходів відносять забезпечення реалізації конституційних прав та свобод, задоволення матеріальних та духовних потреб, які відповідають особливостям виду службової діяльності, статусу в суспільстві, а також підтримання соціальної стабільності у військовому середовищі [13].

Проводячи теоретичний аналіз керівних документів в Національній гвардії України, можна констатувати, що військово-соціальна робота є однією зі складових системи роботи з особовим складом та проводиться шляхом здійснення соціально-правових, інформаційних і

організаційних заходів. Її метою є сприяння в реалізації встановлених законами України, іншими нормативно-правовими актами прав і пільг військовослужбовців, членів їх сімей та працівників Національної гвардії України, осіб, звільнених у запас або відставку. Також військово-соціальна робота забезпечує надання жінкам і чоловікам рівних прав та можливостей, створення у військових колективах належних умов життєдіяльності [11].

Аналіз результатів дослідження «Чому військовослужбовці звільняються із армії?» [6] (дослідження проведено до повномасштабного вторгнення російської федерації на територію України) узагальнює причини - каталізатори проблеми так званого «кадрового голоду» у військових формуваннях (65 % військових звільняються після свого першого контракту). Більшості з них можна було б позбутись, чітко налагодивши механізм соціального захисту, тому що військово-соціальна робота є невід'ємною складовою військової діяльності та включає в себе широкий спектр інструментів та заходів щодо формування особистості військовослужбовців та їх соціального оточення. Ця діяльність сприяє вихованню військових у гармонії з військовими цінностями та сприяє формуванню позитивного іміджу військової служби в суспільстві.

Сьогодні також існують деякі несприятливі фактори в секторі безпеки і оборони, які характерні і для Національної гвардії України, саме ці фактори безпосередньо впливають на військовослужбовців під час виконання професійних задач:

1. **Грошове забезпечення.** Військовослужбовці отримують грошове забезпечення, яке визначається законодавством України. Розмір грошового забезпечення залежить від різних факторів, зокрема від рангу (військового звання) військовослужбовця, його стажу служби та розміру військової плати, яка визначається законодавством. На додаток до зарплати військовослужбовці також можуть отримувати додаткові виплати за участь в бойових діях, певні досягнення в службовій діяльності тощо.

Останнім часом уряд України зробив значні кроки для покращення грошового забезпечення військовослужбовців, зокрема збільшивши розмір військової плати та інших додаткових виплат. Проте він значно нижчий, ніж в аналогічних формуваннях збройних сил країн-членів НАТО, зважаючи на те, що наша держава де-факто перебуває в стані війни.

2. **Матеріально-технічне забезпечення.** У загальному контексті незадовільне матеріально-технічне забезпечення може серйозно впливати на українських військових. Відсутність, нестача чи незадовільний стан техніки, обладнання та певного приладдя може призвести до неповної бойової готовності військових підрозділів та можливих втрат серед військовослужбовців.

3. **Житлове забезпечення.** На жаль, державна програма з надання житла військовослужбовцям не забезпечує всіх потреб, і більшість військових змушені шукати житло на вільному ринку, що є дуже важкою задачею у зв'язку з високими цінами на нерухомість. Також проблемою є те, що більшість військових перебувають на військовій службі за контрактом, що передбачає можливість переведення в будь-який момент в інший регіон країни. Це спричиняє те, що військовослужбовці змушені шукати нове житло при кожній зміні місця служби. У зв'язку з цим держава повинна звернути більше уваги на проблему забезпечення житлом військовослужбовців.

4. **Фактор оточення та ставлення з боку армійської системи.** Цей фактор має суттєвий вплив на такі аспекти життя військовослужбовців, як їх фізичний та психологічний стан, мораль, мотивація та професійний розвиток, задоволеність роботою тощо. Ось деякі з питань, які впливають в ході розгляду цього фактору:

- баланс робочого та особистого часу. Це питання є досить складним, оскільки військові перебувають у дисциплінарному середовищі та зазвичай не мають повної свободи управління своїм часом, постаючи перед вибором «*або армія, або родина*»;

- втрата сімейного благополуччя за умов довгострокового відокремлення військовослужбовців від своїх родин через службові відрядження або ротації в ході виконання службових та бойових завдань. Це може спричинити проблеми в сім'ях, включаючи втрату сімейного благополуччя та навіть в деяких випадках до розлучення;

- саморозвиток та кар'єрне зростання. Основними питаннями можуть виступати недостатній доступ до навчальних та розвиваючих програм, якість військової підготовки в навчальних центрах та відсутність чіткого шляху кар'єрного зростання;

- якість менеджменту та лідерство. Ці проблеми є відлунням старої системи строкової армії, що формувалася на

примусових засадах. Сучасна контрактна армія вимагає змін щодо управлінських підходів у роботі з персоналом;

- процеси і процедури. Бюрократія, значний дублюючий облік документів та показова звітність займає багато робочого часу.

5. Ставлення в суспільстві. Формування та сприйняття сучасного образу військового в суспільстві також може мати негативні наслідки:

- стигматизація, або негативне ставлення суспільства до військовослужбовців через їх приналежність до військової служби чи участі в бойових діях, є серйозною проблемою. На жаль, деякі громадяни України неоднозначно ставляться до військових через тривалий вплив російської пропаганди та формування негативного образу українського воїна. Крім того, заниження значущості деяких військових професій та посад у суспільстві може призвести до соціальної віддаленості та ізоляції військовослужбовців, що серйозно підриває довіру та взаєморозуміння між військовими та цивільним населенням;

- відсутність належної підтримки від суспільства, що може виражатись через недостатність ресурсів або обмеження доступу до медичних, психологічних та інших необхідних послуг;

- питання з поверненням до цивільного життя, що становить серйозну проблему для багатьох колишніх військовослужбовців. Справа не тільки в працевлаштуванні, але й у сприйнятті їх у суспільстві, що може бути важким завданням. Багато колишніх військових не знаходять свого місця в цивільному житті і стають соціально ізольованими. Це може спричинити прояви девіантної поведінки та інших проблем, що важко переживати також їхнім родинам.

Слід відмітити й інші, не менш важливі питання, що підсилюють вплив викладених раніше проблем. До них належать:

- значне психологічне та фізичне навантаження;

- незнання військовослужбовцями своїх прав та невміння їх захищати;

- можливі прояви нерівності чи приниження на підставі їх расової, етнічної, гендерної або інших характеристик.

Тож несвоєчасне надання допомоги та послаблена увага з боку держави до основних питань соціального захисту військовослужбовців можуть суттєво вплинути на виконання професійних завдань. Нехтування деякими аспектами соціального захисту військовослужбовців може призвести

до посилення емоційних переважань, формуванню хибної системи цінностей, відсутності активності у фаховій підготовці до виконання функцій за призначенням зі зниженням морально-ділових якостей.

Ефективна співпраця між зацікавленими сторонами та добре організована координація процесів планування розвитку командиром свого підрозділу призводить до прийняття спільних рішень у сфері захисту прав та інтересів громадян, досягнення спільного блага. У військовій сфері, в аспекті матеріально-технічного, психологічного і культурно-просвітницького напрямів, така взаємодія вказує на достатньо розвинутий громадський сектор країни та забезпечується дотриманням таких принципів [5]:

- єдність зусиль, яка визначає необхідність спрямування всіх засобів та ресурсів на досягнення спільної мети шляхом координації дій та взаємопідтримки;

- зосередження зусиль, яке означає, що виділені ресурси мають бути спрямовані на набуття спроможностей, що мають найвищий пріоритет – встановлення зв'язків та комунікацій, планування спільних заходів;

- економія ресурсів визначається порядком їх розподілу між пріоритетними напрямками в обох секторах. Засади, які можуть допомогти в забезпеченні ефективної взаємодії та економії ресурсів: оптимізація діяльності та розподіл відповідальності, спільне використання ресурсів, використання сучасних технологій тощо;

- свобода дій під час співпраці. Така свобода полягає в заохоченні розумної ініціативи в межах мети та умов бажаного кінцевого результату;

- досяжність цілей та вимірюваність результатів виконання. Тобто, на основі чітких та доступних кількісних або якісних показників має здійснюватися прозорий та систематичний процес розвитку з постійним моніторингом динаміки виконання;

- адаптивність полягає в здатності обох сторін пристосовуватись до змінних обставин та швидко реагувати на нові виклики та вимоги. Основними чинниками, що впливають на адаптивність взаємодії, є здатність до співпраці, взаєморозуміння, здатність до вирішення проблем, обмін інформацією та взаємна допомога;

- простота, яка полягає в створенні чітких, структурованих та досяжних цілей, та здатності обох сторін до зрозумілої та зручної комунікації, яка не потребує великих зусиль для здійснення.

Наразі постає необхідність описати певний алгоритм налаштування співпраці сторін із залученням до його складу на паритетних, тобто рівноправних засадах представників інститутів громадянського суспільства. Обов'язковим є урахування умов, обставин, потреб та можливостей підпорядкованого підрозділу:

1. Визначити мету співпраці. Командир повинен чітко визначити мету, відповідно до потреб свого підрозділу, рівня і типу завдань, які стоять перед ним. Наприклад, це може бути підвищення рівня морально-психологічного стану військовослужбовців, підвищення рівня їх професійної майстерності, покращення матеріального забезпечення тощо.

2. Уявити та класифікувати громадські організації за певним принципом.

Наразі в Україні зареєстровано та функціонує понад 100 тисяч різних громадських організацій [12]. Враховуючи їхню територіальну належність, місце знаходження та реєстрації, можна скласти таку класифікацію:

а) місцеві громадські організації, які зареєстровані та діють на території одного населеного пункту, наприклад: міста, села, району. Вони займаються розвитком громади, вирішенням проблем, які виникають на місцевому рівні. Позитивною рисою таких організацій можна вважати повну обізнаність із наявних проблемних питань та шляхів їх вирішення в межах відповідної громади. Вони можуть значно поліпшити діяльність підрозділів у сфері рекрутингу особового складу. Також на своєму рівні вони можуть сприяти вдосконаленню та покращенню певних матеріальних ресурсів чи здійснювати психологічно-розвантажувальну функцію шляхом організації спільної культурно-просвітницької діяльності;

б) регіональні громадські організації, які діють на території одного регіону (області чи кількох сусідніх областей) та готові співпрацювати, надаючи допомогу місцевим громадським організаціям. Вони займаються координацією діяльності місцевих громадських організацій, захистом прав і інтересів мешканців регіону, розвитком їх культурного та соціально-економічного потенціалу. Перевага цих організацій у наявності більшого досвіду, необхідної матеріально-технічної бази та різних фінансових донорів для виконання різноманітних проєктів;

в) всеукраїнські організації. Суть таких організацій полягає в тому, щоб представляти і

захищати інтереси всіх громадян України, розробляти та впроваджувати соціальні програми, сприяти розвитку громадської свідомості та активності громадян, взаємодіяти з органами влади і громадськими організаціями в Україні та за її межами. Їх діяльність охоплює всі сфери суспільного життя: захист прав і свобод громадян, боротьба з корупцією, охорона довкілля, підтримка традицій, культурних цінностей, мови та історії, розвиток освіти, науки та технологій, пропагування спорту та здорового способу життя, підвищення якості життя людей тощо.

Під час планування роботи щодо взаємодії з громадськістю, командири мають обов'язково враховувати, що така класифікація накладає свою специфіку на своєчасність проведення певних заходів, системність у реалізації запланованих проєктів та якість своєї діяльності.

3. Встановити характер та напрям їх діяльності.

Діяльність громадських організацій може бути найрізноманітнішою. Незважаючи на те, що в своїх установчих документах вони можуть декларувати безліч напрямів роботи, наприклад:

- культурно-просвітницька діяльність;
- волонтерська діяльність та діяльність, спрямована на вирішення конкретних матеріальних проблем;
- пропаганда спорту та здорового способу життя;
- популяризація та вивчення української мови та культури;
- активне залучення молоді до суспільного життя;
- вирішення гендерних питань;
- діяльність в сфері захисту прав та свобод громадян;
- допомога ветеранам та учасникам бойових дій;
- моніторингова та антикорупційна діяльність;
- надання медичної та психологічної допомоги;
- діяльність у сфері духовенства та релігії.

Цей перелік можна поступово розширювати в процесі ознайомлення зі станом речей.

4. Визначити ступінь ефективності їх діяльності та рівень довіри.

На це впливає багато чинників, серед яких провідними є такі: фінансування, матеріально-технічна база, інтелектуальна потужність задіяних фахівців та рівень їх

особистої відповідальності, політична ситуація в регіоні. Проте, для того щоб дійсно в цьому впевнитись, командир може:

- провести аналіз результатів діяльності через засоби масової інформації чи огляд соціальних мереж та інтернет-форумів. Дослідження думок громадськості може допомогти визначити їхні переконання щодо авторитетності та ефективної діяльності даних організацій;

- заслухати експертні думки людей, які мають досвід роботи з громадськими організаціями чи спеціалізуються на конкретній галузі. Експерти можуть визначити, наскільки добре громадські організації виконують свої зобов'язання та попередити проблеми, що можуть виникнути та як їх можна вирішити.

Також важливо впевнитись, що така взаємодія дійсно ґрунтується на принципах, визначених у Законі України «Про волонтерську діяльність» [10], а саме: законності, гуманності, рівності, добровільності, безоплатності, неприбутковості.

5. Постійно здійснювати координацію дій. Командир повинен забезпечити координацію дій між військовим підрозділом та партнерами, встановити механізми зв'язку та взаємодії.

6. Оцінка результатів співпраці:

- аналіз відповідності результатів поставленим завданням. Необхідно проаналізувати результат співпадіння з завданням, яке ставилось на початку;

- оцінка ефективності співпраці. Визначення ефективності, яке включає оцінку рівня задоволення військовослужбовців, економія часу на вирішення певних проблем, збільшення ефективності роботи військових підрозділів тощо;

- оцінка рівня залученості громадського суспільства: кількість громадських організацій та людей, які взяли участь у проєкті, долучилися до волонтерської роботи та інші показники;

- підтримувати зворотний зв'язок із партнерами, щоб отримати від них експертну

Список використаних джерел:

1. Белай С. В. Етичні аспекти розвитку системи цивільно-військового співробітництва у формуваннях Національної гвардії України / С. В. Белай, В. О. Минько // Честь і закон. – 2019. – Т. 4, № 71. – С. 55–63. DOI: <https://doi.org/10.33405/2078-7480/2019/4/71/196972>

2. Взаємодія Збройних сил України з громадянським суспільством : довідник / Л. О.

оцінку результатів співпраці та зробити необхідні висновки для подальшої роботи;

- підготовка звіту. Це допоможе зробити необхідні висновки, визначити проблеми та знайти шляхи їх усунення.

Слід зазначити, що побудова такої взаємодії є досить складним процесом та потребує індивідуального підходу кожного командира з урахуванням рівня його соціальної компетентності. Також вона включає розуміння соціального контексту, навичок планування, етичних принципів та навичок співпраці.

Отже, для ефективного впровадження таких дій у військово-професійну діяльність у командира має бути сформована соціальна компетентність, яка, в свою чергу, формується за допомогою гуманітарних дисциплін, зокрема Військово-соціальної роботи. Саме тому вивчення дисципліни Військово-соціальної роботи відіграє надважливу роль у реформуванні сектору безпеки і оборони.

Висновки

Взаємодія між громадянським суспільством та військовими підрозділами є надскладним процесом та вимагає від командирів усіх рівнів стратегічного мислення, наполегливості, системності, плановості та розвинутої соціальної компетентності. Усі ці якості є складовими соціальної компетентності. У сучасній повсякденній діяльності вони зобов'язані контактувати з різними категоріями громадян: особовим складом, їх сім'ями, громадськими об'єднаннями, представниками влади, релігійних об'єднань та засобів масової інформації. Саме тому сформована соціальна компетентність у процесі вивчення дисципліни Військово-соціальної роботи під час навчання в закладах вищої військової освіти є важливим у процесі реформування сектору безпеки і оборони.

Перспективи подальших досліджень

Провести соціологічні дослідження з рівня формування соціальної компетентності офіцерів Національної гвардії України.

Кравченко та ін. – Київ, 2021. – 48 с. – Режим доступу : <https://www.osce.org/files/f/documents/4/4/510533.pdf> (дата звернення: 28.02.2023).

3. ВКП 9-00(01).01. Доктрина «Цивільно-військове співробітництво» : затвердж. ГК ЗС України від 01.07.2020.

4. Давидова О. Основи військової соціальної роботи в Україні / О. Давидова // Соціальна робота: становлення, перспективи, розвиток : матеріали

Всеукр. наук.-практ. конф. студентів, курсантів та молодих вчених, м. Львів, 9 листоп. 2022 р. – Режим доступу : <https://sci.ldubgd.edu.ua/jspui/handle/123456789/11368> (дата звернення: 24.02.2023).

5. Доктрина з планування розвитку в Національній гвардії України : наказ Командувача Національної гвардії України від 01.03.2023 р. № 150. – Режим доступу : <https://ngu.gov.ua/wp-content/uploads/2023/03/vkp-ngu-5-0006.01-doktryna-z-planuvannya-rozvytku-v-ngu.pdf> (дата звернення: 05.03.2023).

6. Дослідження ГО «Повернись живим!» : Чому військовослужбовці звільняються з армії?. – Режим доступу : <https://www.irf.ua/wp-content/uploads/2021/06/zvit-ua-digital.pdf> (дата звернення: 22.02.2023).

7. Куруч А. В. Особливості впровадження дистанційного навчання для здобувачів вищої освіти гуманітарних спеціальностей / А. В. Куруч // Проблеми інженерно-педагогічної освіти : зб. наук. пр. / Укр. інж.-пед. акад. – Харків, 2021. – Вип. 73. – С. 119-125. – Режим доступу : <https://jped.uipa.edu.ua/index.php/JPED/article/download/464/383> (дата звернення: 22.02.2023).

8. Минько О. В. Пропозиції щодо розвитку системи цивільно-військового співробітництва у формуваннях Національної гвардії України та проблемні питання її логістичного забезпечення / О. В. Минько, І. С. Луговський, М. М. Адамчук // Честь і закон. – 2019. – Т. 1, № 68. – С. 79–87. – Режим доступу : <https://doi.org/10.33405/2078-7480/2019/1/68/172507> (дата звернення: 22.02.2023).

9. Поняття “соціальне середовище”. Вплив соціального середовища на розвиток і формування особистості. – Режим доступу : <https://mydocs.ru/11-97130.html> (дата звернення: 22.02.2023).

10. Про волонтерську діяльність : Закон України від 19.04.2011 р. № 3236-VI : станом на 1 берез. 2023 р. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3236-17#Text> (дата звернення: 02.03.2023).

11. Про затвердження Положення про організацію роботи з особовим складом у Національній гвардії України : наказ Командувача Національної гвардії України від 05.11.2021 р. № 515.

12. Про Національну стратегію сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні на 2021-2026 роки : Указ Президента України від 27.09.2021 р. № 487/2021. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/487/2021#Text> (дата звернення: 22.02.2023).

13. Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей : Закон України від 20.12.1991 р. № 2011-XII : станом на 23 груд. 2022 р. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2011-12#Text> (дата звернення: 22.02.2023).

14. Трубавіна І. М. Соціальна робота з військовослужбовцями та членами їх сімей та військово-соціальна робота в Україні: історичний аспект і закордонний досвід / І. М. Трубавіна, Л. Г.

Цибулько, А. Ю. Мартинюк // Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: «Педагогіка. Соціальна робота». – 2021. – Т. 1, № 48. – С. 414–418. – Режим доступу : <https://doi.org/10.24144/2524-0609.2021.48.414-418> (дата звернення: 22.02.2023).

Reference:

1. Belai, SV & Mynko, VO 2019, ‘Etychni aspekty rozvytku systemy tsyvilno-viiskovoho spivrobitnytstva u formuvanniakh Natsionalnoi hvardii Ukrainy’ [*Ethical Aspects of the development of the system of civil-military cooperation in the National Guard of Ukraine*], *Chest i zakon*, Vol. 4, no 71, Pp. 55–63. DOI: <https://doi.org/10.33405/2078-7480/2019/4/71/196972>

2. Kravchenko, LO et al 2021, *Vzaiemodii Zbroinykh syl Ukrainy z hromadianskym suspilstvom* [*Interaction of the Armed Forces of Ukraine with civil society*], viewed 28 February 2023 <<https://www.osce.org/files/f/documents/4/4/510533.pdf>>29.03.2023>

3. Holovnokomanduvach Zbroinykh Syl Ukrainy 2020, VKP 9-00(01).01. Doktryna «Tsyvilno-viiskove spivrobitnytstvo» [*The Civilian-Military Cooperation Doctrine: approved by the General Staff of the Armed Forces of Ukraine on July 01, 2020.*]

4. Davydova, O 2022, ‘Osnovy viiskovoi sotsialnoi roboty v Ukraini’ [*Fundamentals of military social work in Ukraine*], *Sotsialna robota: stanovlennia, perspektyvy, rozvytok : materialy Vseukr. nauk.-prakt. konf. studentiv, kursantiv ta molodykh vchenykh, m. Lviv, 9 lystop. 2022 r.*, viewed 24 February 2023 <<https://sci.ldubgd.edu.ua/jspui/handle/123456789/11368>>

5. Komanduvach Natsionalnoi hvardii Ukrainy 2023, Doktryna z planuvannya rozvytku v Natsionalnii hvardii Ukrainy : nakaz vid 01.03.2023 r. № 150 [*Doctrine on Development Planning in the National Guard of Ukraine: Order of the Commander of the National Guard of Ukraine of 01.03.2023 No. 150.*], viewed 05 March 2023 <<https://ngu.gov.ua/wp-content/uploads/2023/03/vkp-ngu-5-0006.01-doktryna-z-planuvannya-rozvytku-v-ngu.pdf>>

6. Hromadska orhanizatsiia «Povernys zhyvym!» 2023, *Chomu viiskovosluzhbovtsi zvilniaiutsia z armii? [Research "Come Back Alive!": Why do servicemen leave the army?]*, viewed 22 February 2023 <<https://www.irf.ua/wp-content/uploads/2021/06/zvit-ua-digital.pdf>>

7. Kuruch, AV 2021, ‘Osoblyvosti vprovadzhennia dystantsiinoho navchannia dlia zdobuvachiv vyshchoi osvity humanitarnykh spetsialnostei’ [*Peculiarities of implementing distance learning for higher education students in the humanities*], *Problemy inzhenerno-pedahohichnoi osvity*, Iss. 73, Pp. 119-125.

8. Mynko, OV, Luhovskyi, IS & Adamchuk, MM 2019, ‘Propozytsii shchodo rozvytku systemy tsyvilno-viiskovoho spivrobitnytstva u formuvanniakh Natsionalnoi hvardii Ukrainy ta problemni pytannia yii lohistrychnoho zabezpechennia’ [*Proposals for the development of a system for civil-military cooperation in the National Guard*

of Ukraine and problematic issues of its logistical support], *Chest i zakon*, Vol. 1, no 68, Pp. 79–87.

9. Poniattia “sotsialne seredovyshe”. Vplyv sotsialnoho seredovyssha na rozvytok i formuvannia osobystosti [The concept of “social environment”. The influence of the social environment on the personality development and formation.], viewed 22 February 2023 <<https://mydocx.ru/11-97130.html>>

10. Verhovna Rada Ukrainy 2023, Zakon Ukrainy “Pro volontersku diialnist” vid 19.04.2011 r. № 3236-VI : stanom na 31 berez. 2023 r. [On volunteer activity: Law of Ukraine dated 19.04.2011 No. 3236-VI: as of March 1, 2013. 2023 p.], viewed 02 March 2023 <<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3236-17#Text>>

11. Komanduvach Natsionalnoi hvardii Ukrainy 2021, Pro zatverdzhennia Polozhennia pro orhanizatsiiu roboty z osobovym skladom u Natsionalnii hvardii Ukrainy : nakaz vid 05.11.2021 r. № 515 [On approval of the Regulation on the organization of work with personnel in the National Guard of Ukraine: Order of the Commander of the National Guard of Ukraine of 05.11.2021 No. 515].

12. Prezydent Ukrainy 2021, Pro Natsionalnu stratehiiu spriyannia rozvytku hromadianskoho

suspilstva v Ukraini na 2021-2026 roky : Ukaz vid 27.09.2021 r. № 487/2021 [On the National Strategy for Promoting the Development of Civil Society in Ukraine for 2021-2026: Decree of the President of Ukraine of 27.09.2021 No. 487/2021], viewed 22 February 2023 <<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/487/2021#Text>>

13. Verhovna Rada Ukrainy 1991, Zakon Ukrainy “Pro sotsialnyi i pravovyi zakhyst viiskovosluzhbovtsiv ta chleniv yikh simei” vid 20.12.1991 r. № 2011-XII [On social and legal protection of servicemen and members of their families: Law of Ukraine of 20.12.1991, No. 2011-XII: as of December 23, 2011. 2022 p.], viewed 22 February 2023 <<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2011-12#Text>>

14. Trubavina, IM, Tsybulko, LH & Martyniuk, AY 2021, ‘Sotsialna robota z viiskovosluzhbovtsiamy ta chlenamy yikh simei ta viiskovo-sotsialna robota v Ukraini: istorychnyi aspekt i zakordonnyi dosvid’ [Social work with military personnel and their families and military social work in Ukraine: historical aspect and foreign experience], *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho universytetu. Serii: «Pedagogika. Sotsialna robota»*, Vol. 1, no 48, Pp. 414–418.

Стаття надійшла до редакції 15.03.2023 р.